

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

SEPTEMBER 2018

EKONOMIE V2

PUNTE: 150

TYD: 2 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 12 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Beantwoord VIER vrae as volg in die ANTWOORDEBOEK:
 - AFDELING A: VERPLIGTEND
 - AFDELING B: Beantwoord TWEE van die drie vrae.
 - AFDELING C: Beantwoord EEN van die twee vrae.
2. Nommer die antwoorde korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik word.
3. Skryf die vraagnommer boaan elke antwoord neer.
4. Lees die vrae sorgvuldig deur en begin elke vraag boaan 'n NUWE bladsy.
5. Laat 2–3 reëls tussen onderafdelings van vrae oop.
6. Beantwoord vrae in volsinne en maak seker dat die uitleg, inhoud en konteks van jou antwoorde aan die kognitiewe vereistes van die vrae voldoen.
7. Beantwoord slegs die vereiste aantal vrae. Addisionele antwoorde sal NIE nagesien word NIE.
8. Gebruik slegs swart of blou ink.
9. Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
10. Skryf netjies en leesbaar.

AFDELING A (VERPLIGTEND)**VRAAG 1****30 PUNTE – 20 MINUTE**

1.1 Verskeie opsies word as moontlike antwoorde vir die volgende vrae gegee. Skryf die vraagnommer (1.1.1–1.1.8) neer, kies die korrekte antwoord en maak 'n kruis oor die letter (A–D) van jou keuse in die ANTWOORDEBOEK, byvoorbeeld 1.1.9 D.

1.1.1 'n Volmaak mededingende besigheid maak 'n verlies oor die korttermyn indien ...

- A $P = GK.$
- B $P > GK.$
- C $P < GK.$
- D $P > GVK.$

1.1.2 Die vraagkurwe van 'n oligopolie ...

- A is horisontaal.
- B is vertikaal.
- C is geknak.
- D hel opwaarts.

1.1.3 Verbruikers neem nie rasonale besluite nie as gevolg van ...

- A 'n gebrek aan inligting.
- B tegnologiese verbeteringe.
- C 'n styging in inkome.
- D 'n daling in die rentekoers.

1.1.4 Stagflasie toon die gelyktydige bestaan van hoë inflasiekoerse en ...

- A hoë groei.
- B lae werkloosheid.
- C hoë werkloosheid.
- D lae groei en hoë werkloosheid.

1.1.5 Suid-Afrika se inheemse uniekheid word weerspieël deur ...

- A die Vredefort Koepel.
- B die Isimangaliso-vleilandpark.
- C Robben-eiland.
- D Mapungubwe.

1.1.6 Hulpbronne wat uitgewis mag word indien dit nie goed bestuur word nie, staan as ... hulpbronne bekend.

- A hernieubare
- B nie-hernieubare
- C natuurlike
- D oneindige

1.1.7 Indien die rand depresseer, sal pryse en inflasie ...

- A daal.
- B onveranderd bly.
- C toeneem.
- D krimp.

1.1.8 In 'n monopolie is die vraagkurwe gelyk aan die...

- A marginale inkome.
- B gemiddelde inkome.
- C gemiddelde koste.
- D marginale koste.

(8 x 2) (16)

1.2 Kies 'n omskrywing in KOLOM B wat pas by 'n begrip in KOLOM A. Skryf slegs die letter (A–I) langs die vraagnommer (1.2.1–1.2.8) in die ANTWOORDEBOEK neer.

KOLOM A	KOLOM B
1.2.1 Bemerkbare permitte	A ondersoek en evalueer beperkende besigheidspraktyke
1.2.2 Pareto-doeltreffendheid	B verander met veranderinge in produksie
1.2.3 Tafelberg	C direkte regulering van 'n nywerheid deur middel van wette wat voorskryf wat wettig en toelaatbaar is
1.2.4 Veranderlike kostes	D lisensie om tot 'n sekere mate te besoedel
1.2.5 Agenda 21	E hulpbronne word sodanig toegeken dat een party voordeel trek tot nadeel van die ander
1.2.6 Versonke kostes	F 'n wêrelderfenisgebied
1.2.7 Bevel en Beheer	G kan nie opgespoor word wanneer besighede uit die industrie uittree nie
1.2.8 Mededingingskommissie	H addisionele winste
	I maksimum toelaatbare vlak van gasuitlatings

(8 x 1) (8)

1.3 Gee EEN term vir elk van die volgende beskrywings. Skryf slegs die term langs die vraagnommer (1.3.1–1.3.6) in die ANTWOORDEBOEK neer.

1.3.1 Koste styg as produksie styg

1.3.2 Aktiwiteite van toeriste wat museums en kunsgalerye besoek

1.3.3 'n Aanhoudende daling in die algemene prysvlak

1.3.4 Hou hulpbronne vir toekomstige geslagte in stand

1.3.5 Koste en voordele aan derde partye wat nie in die markprys ingesluit is nie

1.3.6 'n Markstruktuur waar besighede baie mededingers het, maar elkeen verkoop 'n effens verskillende produk (6 x 1) (6)

TOTAAL AFDELING A: 30

AFDELING B

Beantwoord enige TWEE van die drie vrae uit hierdie afdeling in jou ANTWOORDEBOEK.

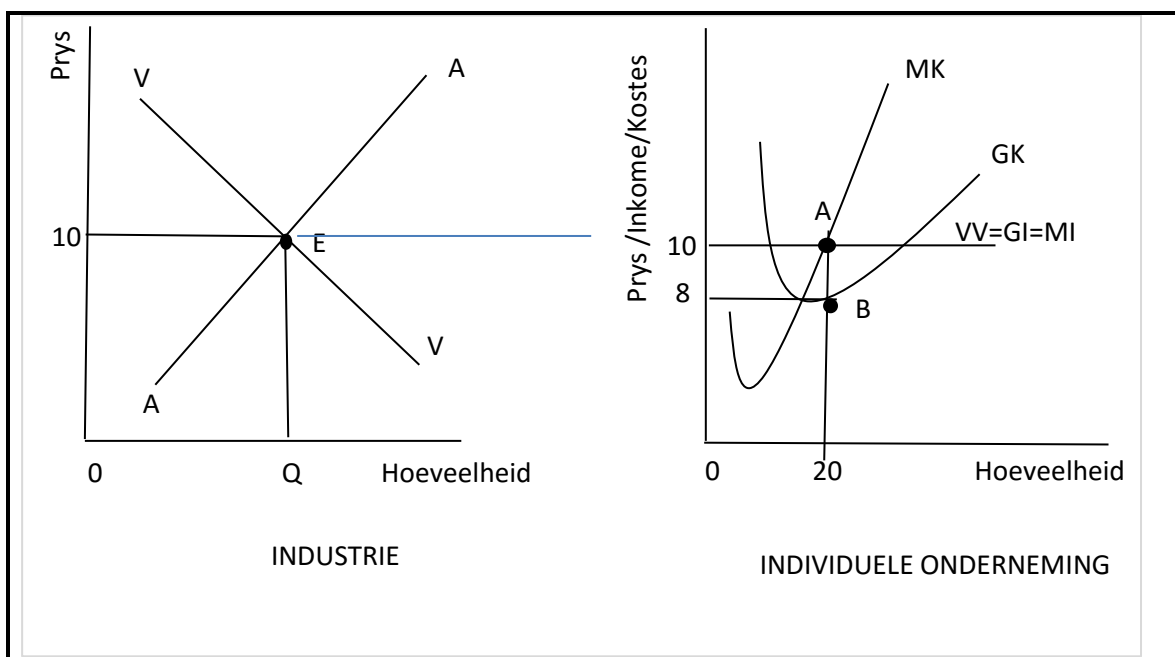
VRAAG 2: MIKRO-EKONOMIE**40 PUNTE – 30 MINUTE**

2.1 Beantwoord die volgende vrae.

2.1.1 Noem enige TWEE metodes van nie-prysmededinging by monopolistiese mededinging. (2 x 1) (2)

2.1.2 Waarom span besighede saam in 'n oligopolistiese mark? (1 x 2) (2)

2.2 Bestudeer die onderstaande grafiek en beantwoord die vrae wat volg.

2.2.1 Identifiseer die ewewigspunt van bogenoemde individuele besigheid. (1)

2.2.2 Watter tydperiode word in die bostaande grafiek voorgestel? (1)

2.2.3 Wat is die rede vir die afwaarts hellende vraagkurwe in hierdie industrie? (2)

2.2.4 Waarom word daar na besighede in hierdie industrie as prysnemers verwys? (2)

2.2.5 Hoe sal nuwe toetreders (besighede) die volmaakte mark beïnvloed? (2 x 2) (4)

- 2.3 Lees die onderstaande uittreksel en beantwoord die vrae wat volg.

OKOSA GEREED OM MULTICHOICE MONOPOLIE TE BREEK

Die Onafhanklike Kommunikasie Owerheid van SA (Okosa) het 'n ondersoek geloods na betaalde TV beeldsending en voorgestel dat Multichoice, onder andere, se monopolie op premium sportinhoud, beperk moet word.

In die regstelling van herhalende mededingingskwessies, is inmenging voorgestel soos verkorte eksklusiewe kontrakte, ontbondeling en verdeling van regte.

Die hoof uitvoerende beampte (HUB) van Naspers, 'n filiaal van Multichoice, beskou dit as belaglik om weg te doen met eksklusiewe regte op sport-beeldsending, en beweer dat hulle vir elke speler asook vir die ligte by die stadion en vir sekere vertrekke betaal.

[Aangepas uit <http://digicastmagazine.com/2017/08/27/>]

- 2.3.1 Noem EEN hindernis tot toetrede as 'n monopolie. (1)
- 2.3.2 Wat is die aard van produkte wat monopoliste verkoop? (1)
- 2.3.3 Beskryf kortliks die begrip *natuurlike monopolie*. (2)
- 2.3.4 Waarom sal dit nodig wees om Multichoice se monopolie te verbreek? (2)
- 2.3.5 Hoe sal nie-meriete goedere tot markmislukking bydra? (2 x 2) (4)
- 2.4 Met behulp van 'n grafiek met volledige byskrifte, verduidelik die aanbodkurwe van 'n besigheid in 'n volmaakte mark. (8)
- 2.5 Evalueer die uitwerkings van monopolieë op 'n ekonomie. (8)
- [40]**

VRAAG 3: KONTEMPORÊRE EKONOMIESE KWESSIES**40 PUNTE – 30 MINUTE**

3.1 Beantwoord die volgende vrae.

3.1.1 Noem enige TWEE goedere waar pryse deur die regering geadministreer word. (2 x 1) (2)

3.1.2 Waarom raak lande by ontbossing betrokke? (1 x 2) (2)

3.2 Bestudeer die onderstaande inligting en beantwoord die vrae wat volg.

VERBRUIKERSPRYSINDEKS

'n Verbruikersprysindeks (VPI) meet verandering in die prysvlak van 'n 'mandjie' met verbruiksgoedere en dienste wat deur huishoudings aangekoop word.

Die VPI is 'n statistiese beraming wat saamgestel word deur die pryse van verteenwoordigende items periodiek te versamel en te gebruik. Basiese data word wat benodig word om die VPI vas te stel is data aangaande pryse en gewigte.

Die jaarlikse persentasieverandering in die VPI word gebruik om inflasie te meet.

[Bron: <https://www.wikipedia.org>]

3.2.1 Noem enige voorbeeld van 'n goed of diens waarop die VPI gebaseer word. (1)

3.2.2 Hoe word die verbruikersprysindeks (VPI) bereken? (1)

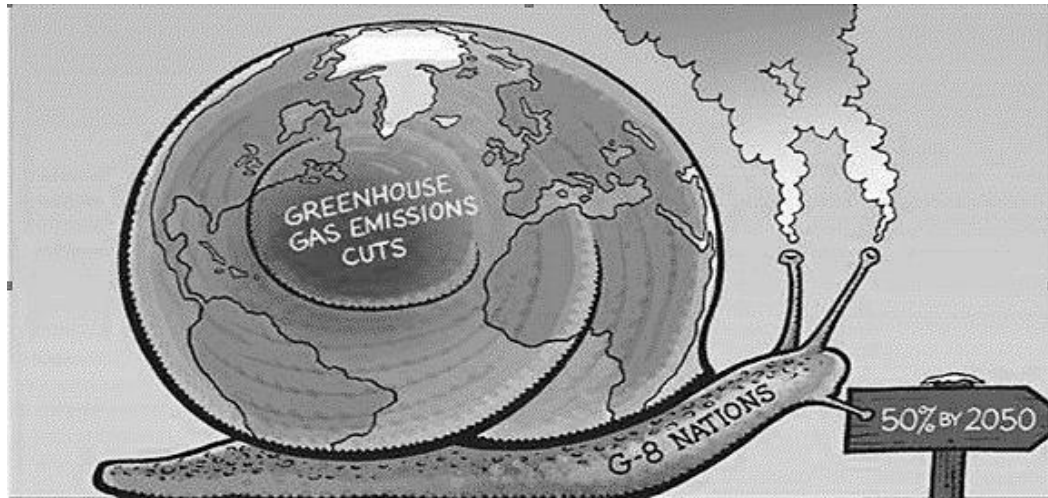
3.2.3 Beskryf kortliks die begrip *hiperinflasie*. (2)

3.2.4 Verduidelik kortliks *verbruiksbesteding* as 'n oorsaak van vraagtrek-inflasie. (2)

3.2.5 Waarom word produkte wat sensitief is vir prysveranderinge, by die verbruikersprysindeks uitgesluit? (2 x 2) (4)

3.3 Bestudeer die onderstaande inligting en beantwoord die vrae wat volg.

VRYSTELLING VAN KWEKHUISGASSE VERMINDER TEEN 2050

Verskeie state en lande het teikens aanvaar vir drastiese verlaging in die vrystelling van kweekhuisgasse teen 2050, maar min fisiese en realistiese modellering van die energie en ekonomiese transformasie is nog gedoen.

Vermindering in die vrystelling van kweekhuisgasse sal die planeet die helfte van die trauma spaar wat oor die volgende eeu verwag word, soos wat die aarde verwarm.

*Greenhouse gas emission cuts – Kweekhuis gasvrylating besnoeiings

*G-8 nations – G8-nasies

[Aangepas uit <https://www.pinterest.co.uk/pin/>]

- 3.3.1 Noem enige land wat deel van die G8-nasies vorm. (1)
- 3.3.2 Waarvoor, volgens die uittreksel, is die G8-nasies bekend? (1)
- 3.3.3 Beskryf kortliks die begrip *omgewingsvolhoubaarheid*. (2)
- 3.3.4 Verduidelik die impak van kweekhuisgasse op die omgewing. (2)
- 3.3.5 Hoe kan die ekonomie ontwikkel word sonder om die omgewing te beskadig? (2 x 2) (4)
- 3.4 Verduidelik *fiskale* en *monetêre beleide* as maatreëls om inflasie te bekamp. (2 x 4) (8)
- 3.5 Hoe suksesvol is die Suid-Afrikaanse regering in die ondersteuning van 'n groen ekonomie? (8)

[40]

**VRAAG 4: MIKRO-EKONOMIE EN KONTEMPORÊRE EKONOMIESE
KWESSIES** **40 PUNTE – 30 MINUTE**

4.1 Beantwoord die volgende vrae.

4.1.1 Noem enige TWEE kenmerke van openbare goedere. (2 x 1) (2)

4.1.2 Watter positiewe uitwerking sal die toestaan van eiendomsregte op die omgewing hê? (1 x 2) (2)

4.2 Bestudeer die onderstaande uittreksel en beantwoord die vrae wat volg.

DIE TOENAME IN BTW SAL INFLASIE HOËR DRYF

Volgens kenners sal middelklasverbruikers die spit afbyt vir belasting-hervormings wat aangekondig is tydens Suid-Afrika se 2018/19 begroting, ten spyte daarvan dat daar geen styging in persoonlike inkomstebelasting is nie.

Die navorser beweer dat verbruikers wat meer sal betaal vir alle goedere, behalwe die mees basiese voedselitems en die middelklas wat die ergste geraak sal word, die gevolg sal wees van die eerste BTW-styging in SA se demokratiese geskiedenis.

[Aangepas uit *Business Day*, 22 February 2018]

4.2.1 Noem 'n voorbeeld van 'n basiese voedsel-item wat van BTW vrygestel is. (1)

4.2.2 Watter soort inflasie word hierbo voorgestel? (1)

4.2.3 Beskryf kortliks inflasie-teikens in Suid-Afrika. (2)

4.2.4 Hoe word krediteure deur inflasie geraak? (2)

4.2.5 Hoe kan die uitwerking van 'n styging in BTW teengestaan word? (2 x 2) (4)

4.3 Bestudeer die onderstaande uittreksel en beantwoord die vrae wat volg.

CELL C SAL DIE REUSE OP HULLE TONE HOU

Die mobiele telekom-sektor is een van die nywerhede wat gedomineer word deur twee groot rolspelers, Vodacom en MTN.

Cell C en ook ander sellulêre netwerkkoperateurs se toetrede tot die telekom-sektor, het 'n effektiewe duopolie, wat so te sê die mark in hulle sak gehad het, uitgedaag.

Die herkapitalisering van Cell C sal verseker dat die telekom-reuse in die nabye toekoms op hulle tone gehou sal word.

[Aangepas uit *BUSINESS REPORT*, 21 Desember 2017]

- 4.3.1 Noem EEN soort nie-prysmededinging wat by 'n oligopolie voorkom. (1)
- 4.3.2 Wat kenmerk die produkte wat deur 'n oligopolie verkoop word? (1)
- 4.3.3 Beskryf kortliks die begrip *duopolie*. (2)
- 4.3.4 Wat maak dit moeilik vir nuwe besighede om tot 'n oligopolie toe te tree? (2)
- 4.3.5 Hoe is die ekonomie negatief deur oligopolistiese neigings beïnvloed? (2 x 2) (4)
- 4.4 Verduidelik *verlies aan biodiversiteit* en *chemiese afval* as probleme in die volhoubaarheid van die omgewing. (2 x 4) (8)
- 4.5 Wat hoop die Suid-Afrikaanse regering om deur mededingingsbeleide te bereik? (8)
- [40]**

TOTAAL AFDELING B: 80

AFDELING C

Beantwoord EEN van die twee vrae uit hierdie afdeling in die ANTWOORDEBOEK.

Jou antwoord sal soos volg geassesseer word:

STRUKTUUR VAN OPSTEL	PUNTE-TOEKENNING
Inleiding Die inleiding is 'n laerorde-antwoord. <ul style="list-style-type: none"> • 'n Goeie beginpunt is om die hoofterm, wat met die vraagonderwerp verband hou, te definieer. • Moenie enige deel van die vraag by jou inleiding insluit nie. • Moenie enige deel van die inleiding in die liggaam herhaal nie. • Vermoeg om in die inleiding te noem wat jy in die liggaam gaan bespreek. 	Maks. 2
Liggaam Hoofdeel: Bespreek in detail/Diepgaande bespreking/Ondersoek/Bespreek krities/Analiseer/Vergelyk/Evalueer/Oonderskei/Differensieer/Verduidelik Addisionele deel: Gee eie mening/Bespreek krities/Evalueer/Evalueer krities/Trek 'n grafiek en verduidelik/Gebruik die gegewe grafiek en verduidelik/Voltooi die gegewe grafiek/Bereken/Lei af/Vergelyk/Verduidelik/Oonderskei/Interpreteer/Debatteer kortliks/Hoe/Maak voorstelle	Maks. 26 Maks. 10
Slot Enige hoërorde-slot behoort die volgende in te sluit: <ul style="list-style-type: none"> • 'n Kort samevatting van dit wat alreeds bespreek is, sonder om feite wat reeds genoem is, te herhaal • Enige mening of waardeoordeel van die feite wat bespreek is • Addisionele ondersteuningsinligting wat die bespreking/analise versterk • 'n Opponerende sienswyse met motivering, indien verlang • Aanbevelings 	Maks. 2
TOTAAL	40

VRAAG 5: MIKRO-EKONOMIE**40 PUNTE – 40 MINUTE**

- Met behulp van grafieke, bespreek staatsinmenging as 'n oorsaak van markmislukking in detail, onder die volgende opskrifte:
 - Minimum lone (13 punte)
 - Subsidies op goedere en dienste (13 punte) (26 punte)
- Hoe kan Kostevoordeel-ontleding markmislukking verminder? (10 punte) **[40]**

VRAAG 6: KONTEMPORÊRE EKONOMIESE KWESSIES**40 PUNTE – 40 MINUTE**

- Bespreek die uitwerking van toerisme in detail. (26 punte)
- Hoe kan die regering die positiewe impak van toerisme volhou? (10 punte) **[40]**

TOTAAL AFDELING C: 40
GROOTTOTAAL: 150

